

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

_____ Ярослав ЛАЗУР

« ____ » _____ 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДЕРЖАВНО-КОНФЕСІЙНЕ ПРАВО

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	08 Право
Спеціальність	081 Право
Освітня програма	Право
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «**Державно-конфесійне право**» для здобуття вищої освіти галузі знань **08 Право** спеціальності **081 Право** освітньої програми **Право**.

Розробник:

Геревич О.М. – доктор філософії, доцент кафедри теорії та історії держави і права;

Болдижар С.М. - кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри теорії та історії держави і права

протокол № 1 від 28 серпня 2025 року

Завідувач кафедри _____ Іван ПЕРЕШ

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету

протокол № 2 від 08 вересня 2025 року

Голова науково-методичної комісії _____ Павло ЧЕРЕВКО

© Геревич М.О., Болдижар С.М., 2025 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет, 2025 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2. Найменування 3. показників	Розподіл годин за навчальним планом
	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:
Загальна кількість годин – 120	3-й
Кількість модулів – 2	Семестр:
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи –	1-й
	Лекції:
	8
	Практичні (семінарські):
	4
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:
	-
Форма підсумкового поточного контролю: модульна контрольна робота	Самостійна робота:
	108
Форма підсумкового контролю: усна	

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс «Державно-конфесійне право» як навчальна дисципліна входить до комплексу навчальних дисциплін, які є вибірковою дисципліною для фахової підготовки фахівця з правознавства та міжнародних відносин. У процесі її вивчення студенти повинні засвоїти систему та принципи національного законодавства і міжнародного у сфері державно-конфесійних відносин, з'ясувати поняття та основні види його джерел, зрозуміти особливості співвідношення норм державно-конфесійного права України та національного законодавства країн Європейського союзу, інших зарубіжних країн, основні міжнародні правила та критерії законотворчості у сфері державної релігійної політики та регулювання.

Метою навчального курсу «Державно-конфесійне право» є вивчення державно-церковних відносин в Україні та зарубіжних країнах та в історичній і сучасній перспективі, оволодіння знаннями про їх основні моделі, історичні типи, в тому числі існуючих у сучасних державах світу.

Програма курсу розрахована на вивчення та засвоєння основних положень державно-конфесійного права, міжнародно-правових засад регулювання державно-конфесійних відносин, стандартів та правил, визначення правових основ реалізації громадянами права на свободу совісті та віросповідання, ознайомлення із структурою, завданнями та функціями органів, уповноважених здійснювати регулювання у сфері державної релігійної політики.

Значення дисципліни. Засвоєння предмету дозволить студентові самостійно оцінювати процеси законотворчості, реформи національного законодавства у сфері державно-конфесійних відносин щодо їх відповідності світовим тенденціям та міжнародним стандартам; прогнозувати ефективність прийняття та дії окремих актів; формувати пропозиції/рекомендації щодо вдосконалення національного законодавства з метою приведення його у відповідність до європейських стандартів.

- **Інтегральна компетентність:** Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі права або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин та принципів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

- **Загальні компетентності:**

- **ЗК-1.** знання та розуміння предметної галузі, професії; основних концепцій, базових категорій, юридичних понять;
- **ЗК-2.** здатність до безперервного та активного навчання, самоосвіти, постійного підвищення кваліфікації;
- **ЗК-3.** здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- **ЗК-6.** здатність діяти з урахуванням соціальної відповідальності та громадянських зобов'язань, з повагою ставитися до права й закону;
- **ЗК-7.** здатність визначати, формулювати та розв'язувати проблеми, аналізувати соціально-значущі процеси та приймати обґрунтовані рішення.

- **Фахові компетентності:**

- **ФК-1.** здатність брати участь у розробці нормативно-правових актів;
- **ФК-2.** уміння діяти на основі розвинутої правосвідомості, правового мислення і правової культури;
- **ФК-3.** здатність забезпечувати дотримання законодавства суб'єктами права;

- **ФК-11.** володіння юридичною термінологією та юридичною технікою, здатність правильно відтворювати результати професійної діяльності в юридичній та іншій документації.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Соціологія права» вивчається на третьому році навчання першого (бакалаврського) освітнього рівня і, відповідно, до структурно-логічної схеми освітньої програми «Право». Опанування дисципліни потребує попереднього вивчення таких освітніх компонентів у межах зазначеної освітньої програми як:

ОК 05. Теорія держави і права;

ОК 02. Юридична деонтологія.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Право», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (РН):

Програмні результати навчання	Шифр РН
Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.	РН 1
Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.	РН 3
Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.	РН 6
Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.	РН 7
Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.	РН 10

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Державно-конфесійне право»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр РН
Знати формулювати власну позицію щодо суспільних процесів та явищ, які стосуються досліджуваної тематики. Вміти здійснювати аналіз механізмів правового регулювання в різні історичні періоди, а також рівня розвитку державних інституцій.	РН 1
Уміти шукати інформацію з різноманітних джерел з метою встановлення всіх обставин аналізованої проблеми. Виробити здатність до розробки критеріїв визначення достовірності використовуваних джерел інформації.	РН 3
Уміти формулювати юридично допустимі висновки та заключення, опираючись на отримані результати дослідження.	РН 6

Уміти виявляти проблемні питання державотворчої та правозастосовчої діяльності. Навчитись випрацювати найбільш оптимальні варіанти вирішення проблемних питань з урахуванням наявної інформації та здобутих результатів дослідження. Оволодіти навиками вести дискусію щодо визначеної тематики, наводити аргументи і факти для утвердження власної позиції.	PH 7
Знати проводити порівняльну аналогію історико-правових фактів в порівнянні з процесами, що відбувались на теренах України. Здійснювати порівняльний аналіз державно-правових процесів, що відбуваються в окремих регіонах в межах різних міжнародно-правових систем.	PH 10

3. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: метод юридичного аргументу; порівняльно-правовий метод; пошуковий метод; пояснювально-ілюстративний метод; дослідницький метод; робота в малих групах тощо.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: заслуховування виступів у ході проведення семінарських (практичних) занять; виконання кожним із здобувач освіти індивідуального творчого завдання (есе), яке захищається у вигляді усної доповіді з питань досліджуваної індивідуальної теми у рамках навчальної дисципліни.

Форма модульного контролю: письмова (написання модульної контрольної роботи).

Форма підсумкового семестрового контролю: усний залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	50	100
5	5	10	10	10	10		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
10	10	10	10	10		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	2	50
Модульна контрольна робота	1	50
Разом	3	100

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	2	50
Модульна контрольна робота	1	50
Разом	3	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Упродовж семестру, в якому вивчається дисципліна, здобувач освіти повинні написати модульну контрольну роботу, що оцінюється у діапазоні від 0 до 50 балів.

Модульна контрольна робота здійснюються у формі надання усних відповідей на 10 запитань, кожне з яких оцінюється у 5 балів. Підсумкова кількість балів за модульну контрольну роботу складається із сукупності правильних відповідей на 10 запитань і не може перевищувати 5 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

До підсумкового (семестрового) контролю з навчальної дисципліни не допускаються здобувач освіти, підсумкова модульна оцінка яких становить менше 35 балів. Здобувач освіти, який за результатами модульних контролів отримав оцінку «F» (менше 35 балів), повинен до проведення підсумкового (семестрового) контролю покращити цю оцінку. Без такого покращання він до підсумкового (семестрового) контролю не допускається.

Переведення даних із 100-бальної шкали оцінювання у 5-бальну здійснюється в такому порядку:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		

35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Порядок оцінювання знань здобувач освіти за результатами заліку:

Оцінка відмінно (А) виставляється, коли здобувач дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання здобувач застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка добре (В) виставляється здобувачу, який повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних завдань здобувач застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка добре (С) виставляється здобувачу, який повністю розкрив теоретичні питання, а програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності.

Оцінка задовільно (D) виставляється, коли здобувач розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань здобувач освіти припускається помилок через недостатнє розуміння програмного матеріалу.

Оцінка задовільно (Е) виставляється, коли здобувач не повністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При виконанні практичних завдань здобувач припускається значних помилок, а виконання завдань викликає значні труднощі у здобувача.

Оцінка незадовільно (FX) виставляється здобувачу, який не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило, такий здобувач виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні.

Оцінка незадовільно (F) виставляється здобувачу, який не виконав навчальну програму або якийсь елемент її складової, має фрагментарні знання, які не дозволяють розкрити теоретичні питання і виконати практичні завдання. Такий здобувач не може викласти свою думку навіть на елементарному рівні.

За результатами контролю знань здобувачу дозволяється виставлення екзаменаційної оцінки (без підсумкового іспиту) – «відмінно», «добре» та «задовільно». здобувач має право підвищити оцінку, складаючи іспит.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1

6.1 Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ до дисципліни «державно-конфесійне право». Загальна характеристика та джерела державно-конфесійного права.

Державно-конфесійне право як комплексний правовий інститут та навчальна дисципліна. Поняття та термінологія державно-конфесійного права. Jus Canonicum et Jus Ecclesiasticum. Взаємозв'язок різних галузей права з релігією в сучасній політико-правовій

системі. Характеристика джерельної бази з навчальної дисципліни: нормативно-правові акти та навчальна література.

Тема 2. Генезис та взаємозв'язок релігійних і правових норм у процесі становлення та розвитку державно-конфесійних відносин.

Взаємодія релігійних і правових норм в період стародавнього суспільства. Норми релігії і норми права в канонізованих релігійних текстах (Біблія, Коран та ін.). Співвідношення понять "гріх" і "злочин". Роль священнослужителів у здійсненні правосуддя в стародавніх суспільствах. Формування канонічного права християнської церкви і його вплив на становлення світських правових систем в період феодалізму. Церковний і світський суди. Реформація і підвищення ролі права в регулюванні суспільних відносин. Юридифікація світогляду в період буржуазної перебудови країн Європи та Америки. Особливості взаємодії правової та релігійної систем в історії України і в сучасних мусульманських державах.

Тема 3. Формування та розвиток міжнародного законодавства про свободу совісті.

Свобода совісті: походження терміна. Свобода совісті як філософсько-етична та правова категорія. Свобода совісті як соціально-історичне поняття. Розвиток історичних уявлень про зміст свободи совісті. Віротерпимість в античному суспільстві. Полісний тип релігійної толерантності. Відсутність чітко фіксованої догми в давньогрецькій релігії. Межі віротерпимості в Стародавній Греції. Справа Сократа. Імперський тип релігійної толерантності в Стародавньому світі. Причини гонінь на християн. Міланський едикт про віротерпимість імператора Костянтина (313). Юліан Відступник і віротерпимість. Антиязичницьке законодавство кінця III -першої половини IV ст.

Проблеми релігійної свободи в період Середньовіччя. Формування папської теократії (X-XIст.). Зміни ставлення до ересей. Засудження ересей на Латеранських соборах, визначення методів боротьби з ними. Хрестові походи. Створення інквізиції, основні принципи її діяльності. Іспанська інквізиція. Інквізиція в Новому Світі. Боротьба з еретиками і світська влада. Відношення Фоми Аквінського до ересей. Межі терпимості в середньовічному католицизмі: П'єр Абеляр і Марсиль Падуанський.

Реформація і зміна уявлень про свободу совісті. Проблема свободи совісті на Марбургському диспуті Лютера і Цвінглі. Заперечення свободи совісті Жаном Кальвіном. Спалення Мігеля Сервета. Боротьба між Жаном Кальвіном і Себастьяном Кастелліо з питання про свободу совісті. Законодавче закріплення віротерпимості: Аугсбурзький (1555) і Вестфальський (1648) мир. Заперечення віротерпимості. Нантський едикт (1598) та його скасування (1685).

Еволюція розуміння свободи совісті в період Нового часу (Нікколо Макіавеллі, Томас Мор, Бенедикт Спіноза, Томас Гоббс, Джон Локк, Ентоні Коллінз, Поль Анрі Гольбах, Томас Джефферсон, Томас Пейн, Бенджамін Франклін).

Релігійна ситуація в Німеччині після Вестфальського миру. Віротерпимість і її поступове розширення в німецьких протестантських державах. Фрідріх Великий і пруське релігійне законодавство. Віротерпимість в німецькій імперії. Взаємовідносини католиків і протестантів: "Культуркампф" Бісмарка. Утвердження принципів свободи совісті в конституції Веймарської республіки (1918). Затвердження віротерпимості в Австрії в

період правління Йосифа II (1780-1790). Наслідки скасування Нантського едикту для розвитку релігійної ситуації у Франції. Релігійне законодавство Великої французької революції. "Декларація прав людини і громадянина" (1789). Французьке релігійне законодавство XIX століття і його еволюція. Відділення церкви від держави у Франції (1904-1905). "Акт про віротерпимість" (1689) в Англії та його історичне значення. Становище католиків в Англії в XVIII столітті, антикатолицьке законодавство. "Заколот лорда Гордона" (1780) і його наслідки. Емансипація католиків (1829) та іудеїв (1858-1860). Вирішення питання про допуск атеїстів в Парламент.

Тема 4. Моделі державно-конфесійних відносин у сучасному світі.

Відносини держави з релігійними об'єднаннями і моделі державної політики в сфері свободи совісті та віросповідання. Структурні елементи моделі віросповідальної політики: концептуальні (теоретико-методологічні) засади, правова база, організаційно-управлінські структури (у тому числі спеціалізовані).

Типологія релігійних об'єднань. Найбільші світові релігії: християнство, іслам, буддизм, іудаїзм, синтоїзм. Організаційно-інституційна структура релігійних об'єднань. Види релігійних об'єднань (організацій і груп): конфесія, церква, деномінація, секта, харизматичний культ. Поняття про церкви та її юридичну природу. Християнське вчення про державу (православ'я, католицизм, протестантизм).

Поняття про моделі державно-конфесійних відносин. Державна церква. Коопераційна модель державно-конфесійних відносин. Поняття та ознаки сепараційної моделі державно-конфесійних відносин. Американська, французька і німецька моделі державно-конфесійних відносин.

Тема 5. Міжнародні нормативні правові акти в сфері відносин держави і релігійних організацій.

Свобода совісті як сталий термін міжнародного права. Відображення поняття "свобода совісті" у Загальній декларації прав людини (1948), Європейській конвенції з прав людини і основних свобод (1950), Міжнародному пакті про громадянські і політичні права (1966), Декларації про ліквідацію всіх форм нетерпимості та дискримінації на основі релігії чи переконань (1981), Заключному документі Віденської Зустрічі представників держав-учасників Конференції з безпеки і співробітництва в Європі (1989), Паризькій хартії для нової Європи (1990) і ін.

Тема 6. Принцип свободи совісті та його реалізація в сучасних країнах світу.

Типологія держав стосовно релігії та церкви.

Клерикальна (конфесійна) держава та її ознаки. Теократична держава. Поняття та ознаки світської держави. Принцип свободи совісті та його реалізація в сучасних країнах світу. Сучасний католицизм про релігійну свободу. Декларація "Про релігійну свободу". Представники православних церков про релігійну свободу. Представники протестанських церков про релігійну свободу. Співвідношення понять "релігійна свобода" і "свобода совісті".

Тема 7. Конкордатне право. Конвенції.

Конкордати держав з Римо-католицькою церквою. Особливості взаємовідносин держави і конфесій в державах Європейського Союзу. Правове регулювання та форми фінансування церков і релігійних організацій в країнах Європейського Союзу. Конвенції.

Тема 8. Правове регулювання державно-конфесійних відносин в Україні в історичній ретроспективі.

Відносини влади та церкви в Древній Русі (X-XIIIст.). Взаємовідносини княжої влади і церкви в епоху феодальної роздробленості. Позиція церкви в міжусобних конфліктах князів. Вплив патріарха Константинопольського на внутрішню політику Русі. Форми взаємодії держави і церкви в період феодальної роздробленості. Роль церкви в піднесенні держави. Особливості становища держави і церкви при монголо-татарах. Місіонерська і політична діяльність церкви в XIII-XIV століттях. Православна теократія на Русі. Становище церкви в правління Івана Грозного. Розкол церкви і роль монарха в процесі боротьби за духовну владу. Взаємовідношення світської і церковної влади в ході становлення автокефалії. Подальший розвиток вчення про симфонію церкви і держави. Соборне укладення 1649 р та визначення правового статусу церкви. Петро I і його реформа державно-церковних відносин. Феофан Прокопович, Стефан Яворський про взаємини влади і релігії. Державно-церковні відносини в XIX столітті.

Статус і положення іновірців та інославнох в Київській Русі. Становище і долі єретиків. Старообрядці. Укази про віротерпимість Петра I. Указ 1905 про розширення прав інославнох і іновірних сповідань. Тимчасовий уряд і спроба вирішення віросповідного питання.

Тема 9. Основні етапи історії взаємовідносин радянської держави і релігійних об'єднань.

Зміна відносин держави і церкви під час і після революції 1917 року. Декрет про свободу совісті 1918 року. Участь церкви в соціальних процесах на початку 20-х років. Репресії щодо священнослужителів і віруючих в радянський період. Зміни в радянському законодавстві про релігійні об'єднання в 1920-ті - 1930-ті роки. Конституції СРСР 1924 р. і 1936 р. Конституції УРСР 1919 р., 1924 р. та 1937 р. Взаємовідносини церков і держави в період Другої світової війни. Зміна становища церков в кінці Другої світової війни. Державно-церковні відносини після відновлення Патріаршества. Радянське законодавство про релігійні об'єднання в 1950-ті - 1980-і рр. Конституції СРСР 1977 р. та УРСР 1978 р. про свободу совісті. Принципи світськості державної освіти в радянському законодавстві про свободу совісті та релігійні об'єднання. Радянська школа і духовні навчальні заклади в СРСР і УРСР в середині 80-х років. Система релігієзнавчої та атеїстичного освіти в державних і загальноосвітніх установах.

Зміни та перетворення віросповідальної політики в СРСР і УРСР. Розробка і прийняття Закону СРСР "Про свободу совісті та релігійні організації" (1990р.), Його основні положення.

Тема 10. Конституційно-правові основи державно-конфесійних відносин та адміністративний статус релігійних організацій в Україні.

Склад українського законодавства про свободу совісті, свободу віросповідання та релігійні організації. Конституція України (1996) про свободу совісті. Основні види законів

та інших нормативних правових актів, пов'язаних із захистом і регулюванням права на свободу совісті, з діяльністю релігійних організацій. Рівність прав і свобод людини і громадянина незалежно від ставлення до релігії. Світський характер держави, відділення релігійних об'єднань від держави. Рівність релігій і релігійних організацій перед законом і державою. Зміст права на свободу совісті і свободу віросповідання. Заборона на пропаганду релігійної ненависті і релігійну зверхність. Право на альтернативну цивільну службу. Розмежування предметів відання в галузі регулювання та захисту прав і свобод людини і громадянина.

Закон України "Про свободу совісті та релігійні організації" (1991): структура, основні положення та практична реалізація. Обставини та умови, в яких розроблявся Закон України "Про свободу совісті та релігійні організації", мотиви його прийняття. Структура Закону. Загальні положення: про право на свободу совісті і свободу віросповідання, про взаємини держави і релігійних об'єднань, про релігійну освіту. Основний зміст глав Закону: "Релігійні організації в Україні", "Майновий стан релігійних організацій", "Права релігійних організацій та громадян, пов'язані зі свободою віросповідання", "Трудова діяльність у релігійних організаціях та на їх підприємствах", "Державні органи та релігійні організації". Основні підзаконні акти, що забезпечують реалізацію закону. Реєстрація та перереєстрація релігійних організацій. Проблеми вдосконалення чинного законодавства.

Тема 11. Проблеми правового регулювання державно-конфесійних відносин у сучасній Україні.

Основні сфери взаємодії органів влади та релігійних організацій в сучасних умовах. Практика укладання угод про співпрацю між державними відомствами та релігійними організаціями.

Роль Президента, Верховної Ради та Уряду України у формуванні та реалізації державної релігійної політики. Значення судової влади. Спеціалізовані структури із взаємодії з релігійними організаціями при Президентові, Уряді, міністерствах і відомствах, напрямки їх діяльності. Особливості відносин органів влади з релігійними організаціями. Основні аспекти взаємодії органів місцевого самоврядування з релігійними організаціями. Роль прокуратури та органів юстиції в забезпеченні дотримання законодавства про свободу совісті та релігійні організації.

Збройні Сили України та проблеми реалізації принципу свободи совісті. Інститут капеланства. Проблеми взаємодії духовних і світських освітніх установ на сучасному етапі. Динаміка змін в конфесійному просторі і в міжконфесійних відносинах. Історія релігії та проблема їх взаємовідносин з традиційними церквами та деномінаціями, а також органами влади і управління. Пошук нових форм співпраці держави з релігійними організаціями: основні сфери взаємодії, успіхи і труднощі. Проблеми вироблення концептуальних основ релігійної політики держави. Тенденції та перспективи розвитку державно-конфесійної політики. Роль правових і релігійних

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	заочна форма					
	усього	у тому числі				
л		с	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7

Модуль 1						
Тема 1. Вступ до дисципліни «державно-конфесійне право». Загальна характеристика та джерела державно-конфесійного права.	10	2				8
Тема 2. Генезис та взаємозв'язок релігійних і правових норм у процесі становлення та розвитку державно-конфесійних відносин.	10	2				8
Тема 3. Формування та розвиток міжнародного законодавства про свободу совісті.	10		2			8
Тема 4. Моделі державно-конфесійних відносин у сучасному світі.	10					10
Тема 5. Міжнародні нормативно-правові акти в сфері відносин держави і релігійних організацій.	10					10
Тема 6. Принцип свободи совісті та його реалізація в сучасних країнах світу. Типологія держав стосовно релігії та церкви.	10					10
Разом за змістовим модулем 1	60	4	2			54
Модуль 2						
Тема 7. Конкордатне право. Конвенції.	12	2				10
Тема 8. Правове регулювання державно-конфесійних відносин в Україні в історичній ретроспективі.	12	2				10
Тема 9. Основні етапи історії взаємовідносин радянської держави і релігійних об'єднань.	12					12
Тема 10. Конституційно-правові основи державно-конфесійних відносин та адміністративний статус релігійних організацій в Україні.	12		2			10
Тема 11. Проблеми правового регулювання державно-конфесійних відносин у сучасній Україні.	12					12
Разом за змістовим модулем 2	60	4	2			54
Усього годин	120	8	4			108

6.3. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Формування та розвиток міжнародного законодавства про свободу совісті.	2
2.	Конституційно-правові основи державно-конфесійних відносин та адміністративний статус релігійних організацій в Україні.	2
	Разом	4

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Вступ до дисципліни «державно-конфесійне право». Загальна характеристика та джерела державно-конфесійного права.	8
2.	Генезис та взаємозв'язок релігійних і правових норм у процесі становлення та розвитку державно-конфесійних відносин.	8
3.	Формування та розвиток міжнародного законодавства про свободу совісті.	8
4.	Моделі державно-конфесійних відносин у сучасному світі.	10
5.	Міжнародні нормативно-правові акти в сфері відносин держави і релігійних організацій.	10
6.	Принцип свободи совісті та його реалізація в сучасних країнах світу. Типологія держав стосовно релігії та церкви.	10
7.	Конкордатне право. Конвенції.	10
8.	Правове регулювання державно-конфесійних відносин в Україні в історичній ретроспективі.	10
9.	Основні етапи історії взаємовідносин радянської держави і релігійних об'єднань.	12
10.	Конституційно-правові основи державно-конфесійних відносин та адміністративний статус релігійних організацій в Україні.	10

11.	Проблеми правового регулювання державно-конфесійних відносин у сучасній Україні.	12
	Разом	4

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби – персональні комп'ютери, мультимедійний проектор.

Програмне забезпечення – пакет Microsoft Office, сайт електронного навчання ДВНЗ «УжНУ», платформа «MOODLE», додаток GOOGLE MEET, корпоративна електронна адреса на домені UZHNU.EDU.UA.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій. Збірник документів 1996-2021. Упоряд. і наук. ред. М. С. Васін. Київ: Медіа світ, 2021. 420 с.
2. Історія і теорія канонічного (церковного) права: навчальний посібник для студентів юридичного і філософського факультетів / за ред. докт. філософ. наук, проф. В. І. Лубського, докт. філософ. наук, проф. Т. Г. Горбаченко, магістра права Т. І. Лубської. Київ: Вид-во «Центр учбової літератури», 2024. 890 с.
3. М'якинченко О.В., Стельникович С.В. Релігія і церква в умовах війни: український вимір: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2024. 214 с.
4. Релігія і Церква в українському суспільстві: конфесійний контекст: монографія / О. В. Здіорук та ін. Київ, 2023. 74с.
5. Шепетяк О. Історія релігій. Т. 3. Жовква: Місіонер, 2020. 856 с.

Допоміжна:

1. The Cambridge History of Medieval Canon Law / ed. A. Winroth, J.C. Wei. Cambridge University Press, 2022. 618 p.
2. Васін М. Конституційно-правові засади взаємодії держави і релігійних організацій в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2021. 242 с.
3. Вегеш М. Геополітика в постатях і термінах: підручник для студентів і аспірантів спеціальності «Політологія». Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 786 с.
4. Владиченк Л., Гольд О. Особливості поліконфесійної ситуації в Україні. Релігійна свобода. № 24. 2020. С. 20-30.
5. Войналович В. Роль релігійного комплексу України у процесах соціальних змін: динаміка суспільних уявлень. Політичні дослідження. 2022. № 2 (4). С. 85-102.
6. Держава і Церква в Україні-2023: релігійність, ставлення до Церкви, суспільні очікування: інформаційні матеріали / Центр Разумкова. Київ, 2023. 118 с.
7. Держава і Церква в Україні-2024: релігійність, ставлення до Церкви, суспільні очікування: інформаційні матеріали до круглого столу «Релігія і Церква в українському суспільстві: сучасний стан і тенденції змін» / Центр Разумкова. Київ, 2024. 116 с.
8. Звіт Державної служби України з етнополітики та свободи совісті за 2020-ий рік. URL: <https://dessa.gov.ua/wp-content/uploads/2021/02/Report-DESS-2020.pdf>.
9. Звіт про мережу релігійних організацій в Україні станом на 1 січня 2021 року. URL: <https://dessa.gov.ua/statistics-2020>.
10. Російський наступ на релігійну свободу в Україні. Дослідження, аналітика та рекомендації / За заг. ред. О.В. Зайця та М.С. Васіна. Київ: Вид. Пугач О.В., 2022. 40 с.

11. Саган О. Уся правда про українське церковне питання. Київ, 2021. 48 с.
12. Санжаров В.А. Витоки і джерела канонічного права в Західній Європі до Декрету Граціана. Правова позиція. 2022. №. 1 (34). С. 5-9.
13. Санжаров В.А. Оформлення системи церковного права в Західній Європі у XII столітті. Декрет Граціана. Прикарпатський юридичний вісник. 2021. Вип. 6 (41). С. 18-21.
14. Санжаров В.А., Павлюх О.А. Болонська правова школа у XII столітті. Внесок декретистів в створення системи західноєвропейського церковного права. Ірпінський юридичний часопис. Серія: Право. 2022. Вип. 1 (8). С. 21-31.
15. Стратегія примирення. Роль церков в Україні. Під заг. ред. С. М. Бортника. Київ: Вид-во «Ріджи», 2021. 216 с.
16. Українська релігієзнавча енциклопедія. За редакцією проф. А. Колодного. Том I. Київ: Інтерсервіс, 2022. 820 с.
17. Филипович Л. О., Титаренко В. В. Релігія як цінність і релігійні цінності: релігієзнавчі і соціологічні виміри. Мультиверсум. Філософський альманах. 2021. Випуск 1(173). Том 1. С. 71-86.
18. Чернописька В.З. Система адміністративно-правових гарантій діяльності релігійних організацій в Україні: сучасний стан та шляхи удосконалення: монографія. Львів. 2020 424 с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: від 28.06.1996 № 254к/96-ВР: станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991 № 987-ХІІ: станом на 30 серп. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#Text>
3. Договір про Європейський Союз 1992 р.: Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями: станом на 18 трав. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). Ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97. станом на 18 трав. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
5. Загальна декларація прав людини: Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
6. Декларація прав дитини: Прийнята резолюцією 1386 (XIV) Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1959 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384#Text
7. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII (2148-08) від 19.10.73 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
8. Цивільний кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV: станом на 27 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
9. Цивільний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV: станом на 27 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
10. Кримінальний кодекс України: Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III: станом на 19 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
11. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI: станом на 16 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
12. Кодекс адміністративного судочинства України: Кодекс України від 06.07.2005 № 2747-IV: станом на 18 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

13. Кодекс законів про працю України: Кодекс України від 10.12.1971 № 322-VIII станом на 18 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

Інформаційні ресурси в мережі інтернет:

1. <http://www.rada.gov.ua> – Офіційний сайт Верховної Ради України
2. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека імені В.І.Вернадського
3. <http://www.loc.gov> – бібліотека Конгресу США
4. <http://www.bl.uk> – Британська бібліотека
5. <https://www.dnb.de> – Німецька національна бібліотека
6. <http://www.bnf.fr> – Національна бібліотека Франції
7. <https://www.europeana.eu/en> – Європейська цифрова бібліотека (Europeana)
8. <http://www.europarl.europa.eu> – сторінка Європейського парламенту;
9. <http://ec.europa.eu> – сторінка Європейської Комісії;
10. <http://www.consilium.europa.eu> – сторінка Ради Європейського Союзу;
11. <http://www.echr.coe.int/home> - офіційний сайт Європейського суду з прав людини;